

Kansanedustajan mahdollisuus saada vapautus edustajantoimesta

Tarkastelun rajaus

Jäljempänä tarkastellaan kansanedustajan mahdollisuutta saada omasta pyynnöstä vapautus edustajantoimesta. Näin ollen tarkastelun ulkopuolelle jäävät tilanteet, joissa edustajantoimien hoitaminen keskeytyy siksi ajaksi, jonka kansanedustaja toimii Euroopan parlamentin jäsenenä tai suorittaa asevelvollisuutta (PeL 28 §:n 1 mom.). Tarkastelun ulkopuolelle jäävät myös tilanteet, jossa edustaja erotettaisiin edustajantoimesta tai edustajantoimi julistettaisiin lakanneeksi edustajantoimen hoitamisen laiminlyönnin taikka rikostuomion vuoksi (PeL 28 §:n 3 ja 4 mom.). Samoin tarkastelun ulkopuolelle jäävät tilanteet, jossa edustajantoimi lakkaa edustajan kuoleman johdosta¹.

Säädöspohja

Perustuslain (731/1999) 28 §:n 2 momentissa säädetään, että eduskunta voi myöntää kansanedustajalle tämän pyynnöstä vapautuksen edustajantoimesta, jos se katsoo, että vapautuksen myöntämiseen on hyväksyttävä syy.

Hallituksen esityksen (HE 1/1998) perusteluissa todetaan seuraavasti: "2 momentissa säädettäisiin kansanedustajan mahdollisuudesta saada pyynnöstä vapautus edustajantoimesta. Säännös korvaisi nykyisen valtiopäiväjärjestyksen 10 §:n 1 momentin. Tarkoitus on jatkaa vakiintunutta käytäntöä, jonka mukaan eduskunta harkitsee saatuaan asiasta puhemiesneuvoston lausunnon, onko edustaja esittänyt sellaisia perusteita pyynnölleen saada vapautus eduskunnan jäsenyydestä, että vapautus voidaan myöntää. Eduskunta on yleensä suhtautunut varsin pidättyväisesti vapautuksen myöntämiseen henkilökohtaisilla syillä. Esimerkiksi nimitys korkeaan virkaan tai valinta yhteiskunnallisesti merkittävään tehtävään on yleensä katsottu perustelluksi syyksi vapautuksen myöntämiselle."

Suomen Suuriruhtinaanmaan Valtiopäiväjärjestyksessä eli vuoden 1906 valtiopäiväjärjestyksen (26/1906) 8 §:ssä säädettiin seuraavasti: Älköön sitä, joka vaalilain nojalla on julistettu olevan edustajaksi valittu, vapautettako tästä toimesta, ellei hän voi näyttää laillista estettä taikka muuta syytä, jonka eduskunta hyväksyy. Sanamuoto siirtyi sellaisenaan myös vuoden 1928 valtiopäiväjärjestyksen (7/1928) 10 §:n 1 momenttiin.

Uuden perustuslain säännös seuraa siten hiukan väljennettynä vastaavia aikaisempia säännöksiä.

¹ 2000-luvulla menehtyneet istuvat kansanedustajat: Eemeli Peltonen, PTK 71/2025, 2.9.2025; Ilkka Kanerva, PTK 40/2022, 19.4.2022; Antti Rantakangas, PTK 70/2019, 26.11.2019; Tommy Tabermann, PTK 78/2010, 7.9.2010; Susanna Haapoja, PTK 60/2009, 2.6.2009; Jorma Vokkolainen, PTK 1/2001, 1.2.2001 ja Rainer Erlund, PTK 55/2000, 25.4.2000

Oikeuskirjallisuus

Hidén toteaa perustuslain 28 §:n 2 momentin jättävän eduskunnalle suuren harkintavallan. Näin ollen aikaisempi käytäntö saa huomattavaa tosiasiallisesti ohjaavaa merkitystä. Käytäntöä voidaan luonnehtia pidättyväiseksi. Hidénin mukaan pidättyvyyttä puoltaa se, että kyseessä on ylimmän valtioelimen jäsenyys, johon on tultu omalla suostumuksella ja äänestäjien määräajaksi henkilövaalissa antaman luottamuksen varassa. Erityisesti poliittisiin käsityksiin tai erimielisyyksiin liittyvien syiden vapautusperusteeksi hyväksymistä vastaan puhuu myös perustuslain kansanedustajan yleistä riippumattomuutta koskeva säännöstö (PeL 29 §). Sen kannalta on suotavaa, että vapautumisperusteeksi käytännössä hyväksytään syitä, jotka eivät juuri voi olla painostamisen tai houkuttelun aiheita.²

Ennen uuden perustuslain aikaa eduskunnan pitkäaikainen sihteeri Salervo³ puolestaan kirjoittaa aikaisemmista käytännöistä seuraavasti: Laillisenä esteenä voisi tulla kysymykseen lähinnä pitkäaikainen sairaus. Kun eduskunta on yleensä suhtautunut varsin myönteisesti vapautuspyyntöihin, ei lailliseen esteeseen vetoaminen ole ollut juuri tarpeen. Niinpä on vapautus edustajantoimesta voitu myöntää sairauden perusteella, senaattoriksi, korkeimman hallinto-oikeuden presidentiksi, maaherraksi tai lähettilääksi nimittämisen johdosta, kaupungin- tai kauppalanjohtajan virkoihin tai muuhun sellaiseen virkoihin tai muuhun sellaiseen tehtävään ryhtymisen vuoksi, joka ei vaikeuksista sovellu yhteen edustajantoimen hoitamisen kanssa⁴, joskus myös armeijan vakinaiseen palvelukseen astumisen vuoksi tai pois maasta siirtymisen takia. Salervon mukaan yleensä vain niissä tapauksissa, joissa vapautuspyyntö on perustunut poliittisiin syihin tai joissa epäpoliittisesta perusteesta (sairaus) huolimatta on arveltu takana olevan poliittisia syitä, on pyyntö aiheuttanut eduskunnassa keskustelua ja joskus tullut hylätyksikin. Muunlaatuissa tapauksissa vapautuspyyntöä ei ole koskaan hylätty, vaikka se onkin muutaman kerran aiheuttanut keskustelua, kerran jopa äänestyksen⁵.

Vanhemmasta käytännöstä⁶ 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä voidaan nostaa esille tapauksia, joiden takana on arveltu olevan poliittisia syitä:

- ed. Yrjö Mäkelin katsoi joutuneensa valitsijoidensa kanssa ristiriitaan, pyyntö hyväksyttiin (1909)
- oman vaalipiirin sos. dem. piirikokous oli vaatinut ed. A. Kotosta eroamaan, pyyntö hylättiin (1912)
- ed. Alfred Johannes Bäck ei katsonut voivansa suorittaa edustajantehtäväänsä vallitsevissa oloissa, pyyntö hyväksyttiin äänestyksen jälkeen (1914)
- ed. Ernst Otto Åkesson ei hyväksynyt korkeimman vallan käytön uskomista senaatin puheenjohtajalle, pyyntö hylättiin (1917)
- ed. Julius Sundblom pyysi vapautusta lääkärintodistuksen perusteella, pyyntö hyväksyttiin äänestyksen jälkeen (1918)
- ed. Elias Simojoki pyysi vapautusta IKL:ää vastaan suoritettujen väkivaltaisten toimien ja sisäministerin häneen kohdistamien loukkausten vuoksi, pyyntö hylättiin (1938)
- ed. Väinö Tanner pyysi eroa eduskunnan tuntemien poliittisten syiden vuoksi, pyyntö hyväksyttiin (1944)
- ed. Toivo Ilmari Sormunen pyysi vapautusta lääkärintodistuksen perusteella, pyyntö hylättiin (1950)

² Mikael Hidén: Juridiikkaa ja muotoja eduskuntatyössä, Eduskunnan kanslian julkaisu 3/2007, s.77-78.

³ Suomen kansanedustuslaitoksen historia, kymmenes osa, 1977, s. 135-136.

⁴ Kaupungit: 1931 vp. ptk. I, s. 955; 1935 vp. ptk. I, s. 1155; 1942 vp. ptk. I, s. 507; 1950 vp. ptk. III, s. 2874. Muita toimia: esim. 1918 ylim. vp. ptk., s. 93 (Jokioisten kartanon hoitaja); 1949 vp. ptk. II s. 1508 (Taivalkosken kirkkoherra); 1952 vp. ptk. II, s. 1114 (Osuustukkukaupan toimitusjohtaja); 1955 vp. ptk. I, s. 36 (SAK:n puheenjohtaja); 1956 vp. ptk. II s. 1050 (Aamulehden päätoimittaja); 1964 vp. ptk. I s. 687-688 (Tarmon toimitusjohtaja)

⁵ 1918 ylim. vp. ptk., s. 93 (Jokioisten kartanon hoitajan toimi)

⁶ 1909 II vp. ptk. s. 315 (ed. Mäkelin), 1912 vp. ptk. I s.280-286 (ed. Kotonen), 1914 vp. ptk. I s. 155-157 ja 203-214 (ed. Bäck), 1917 II ptk. II, s. 1124-1124 (ed. Åkesson), 1918 vp. ptk., s. 329-331 ja 407-418 (ed. Sundblom), 1938 vp. ptk. II, s. 1522 (ed. Simojoki), 1944 vp. ptk. II, s. 1286 (ed. Tanner), 1950 vp. ptk. III, s. 3049-3050 ja 3128-3141 (ed. Sormunen)

Viimeksi mainittu edustaja Sormusen tapaus liittyy tilanteeseen missä puolue (SKDL) painosti kansanedustajaa eroamaan eduskunnasta. Sormunen joutui painostuksen kohteeksi, koska oli nähtävästi esittänyt mielipiteitä, jotka ovat saattaneet sotia puolueen johdon käsityksiä vastaan. Jouduttuaan puolueensa syytösten kohteeksi Sormunen pyysi vapautusta edustajatoimestaan sairauden vuoksi. Hänen anomustaan vapautuksesta ei kuitenkaan hyväksytty, vaikka Sormunen itse istuntosalissa puhui anomuksensa puolesta. Enemmistö kansanedustajista päätyi nimittäin johtopäätökseen, että puolue oli painostanut Sormusta esittämään eronpyyntönsä.

Uudempi käytäntö

Vuoden 1979 jälkeen 68 kansanedustajalle on myönnetty vapautus edustajatoimesta uusien tehtävien perusteella. Kahdelle edustajalle vapautusta ei ole puolestaan myönnetty. Edustaja Stenius-Kaukosen eropyynnön perusteina olivat politiikan moraalinen rappio (1991). Myöskään Vesa Laukkaselle (1994) ei myönnetty eroa. Edustaja Laukkasen eropyynnön perusteena oli oman poliittisen toiminnan lopettaminen.

Edustajan nimi	Vapautus myönnetty	Vapautuspvm	Vapautuspyynnön perusteet (uusi tehtävä)
Vaalikausi 1979-1982			
Hyvönen, Anna-Liisa	23.9.1980	30.9.1980	Helsingin apulaiskaupunginjohtaja
Söderman, Jacob	8.6.1982	30.6.1982	Uudenmaan läänin maaherra
Björklund, Ilkka-Christian	23.6.1982	30.9.1982	Pohjoismaiden neuvoston puhemiehistön sihteeri
Vaalikausi 1983-1986			
Ruokola, Matti	13.9.1983	13.9.1983	Lääkintöhallituksen pääjohtaja
Jaatinen, Matti	10.2.1984	12.2.1984	Kymen läänin maaherra
Kivistö, Kalevi	7.12.1984	1.1.1985	Keski-Suomen läänin maaherra
Löyttyniemi, Pekka	3.1.1985	31.1.1985	Espoon kaupunginjohtaja
Stenbäck, Pär	18.6.1985	31.7.1985	Suomen Punaisen Ristin pääsihteeri
Työläjärvi, Pirkko	18.6.1985	1.9.1985	Turun ja Porin läänin maaherra
Pekkala, Ahti	8.1.1986	31.1.1986	Oulun läänin maaherra
Suonio, Kaarina	30.5.1986	31.7.1986	Tampereen apulaiskaupunginjohtaja
Saarto, Veikko	14.11.1986	30.11.1986	Kelan johtaja
Vaalikausi 1987-1990			
Ala-Kapee, Pirjo	14.4.1989	1.5.1989	Vantaan kaupunginjohtaja
Kortesalmi, Jouko	5.5.1989	16.5.1989	Mikkelin läänin maaherra
Vennamo, Pekka	20.9.1989	1.10.1989	Posti- ja telehallituksen pääjohtaja
Paasilinna, Reino	1.12.1989	15.12.1989	Yleisradion pääjohtaja
Siitonen, Eva-Riitta	19.12.1989	1.1.1990	Uudenmaan läänin maaherra
Ahde, Matti	3.4.1990	1.7.1990	Veikkauksen toimitusjohtaja
Liikanen, Erkki	10.6.1990	1.9.1990	Ulkoasiainhallinnon ulkoasiainneuvos
Vaalikausi 1991-1994			
Siuruainen, Eino	25.10.1991	1.11.1991	Oulun läänin maaherra
Tenhiälä, Hannu	26.5.1992	1.6.1992	Pohjois-Karjalan läänin maaherra

Miettinen, Mauri	16.4.1993	1.5.1993	Kymen läänin maaherra
Särkijärvi, Jouni	18.6.1993	1.8.1993	Ylijohtaja ympäristöministeriössä
Pokka, Hannele	16.4.1994	1.5.1994	Lapin läänin maaherra
Suominen, Ilkka	26.4.1994	1.5.1994	Alkon pääjohtaja
Vaalikausi 1995-1998			
Viinanen, Iiro	30.1.1996	1.3.1996	Pohjolan pääjohtaja
Puhakka, Matti	16.2.1996	1.3.1996	Kelan johtaja
Louekoski, Matti	26.4.1996	1.5.1996	Suomen Pankin johtaja
Salolainen, Pertti	24.9.1996	2.10.1996	Suurlähettiläs
Linnainmaa, Tuula	2.4.1997	2.4.1997	Uudenmaan läänin maaherra
Joenpalo, Ilkka	5.9.1997	15.9.1997	Tekniikan liiton puheenjohtaja
[Nikula, Paavo ⁷	13.3.1998	13.3.1998	Oikeuskansleri]
Apukka, Asko	16.5.1998	1.6.1998	Kelan johtaja
Häkämies, Kari	16.5.1998	1.8.1998	Kuopion kaupunginjohtaja
Rauramo, Anssi	2.9.1998	8.9.1998	Helsingin liikuntatoimen johtaja
Vaalikausi 1999-2002			
[Halonen, Tarja ⁸	11.2.2000	29.2.2000	Suomen tasavallan presidentti]
Huuhtanen, Jorma	22.9.2000	26.9.2000	Kelan pääjohtaja
Heinonen, Olli-Pekka	11.12.2001	31.1.2002	Yleisradio Oy:n toimialajohtajaksi
Vaalikausi 2003-2006			
Mönkäre, Sinikka	9.12.2005	31.1.2006	Raha-automaattiyhdistyksen toimitusjohtaja
Ala-Nissilä, Olavi	8.2.2006	28.2.2006	Euroopan tilintarkastustuomioistuimen jäsen
Krohn, Irina	16.5.2006	31.7.2006	Suomen elokuvasäätiön toimitusjohtaja
Biaudet, Eva	8.12.2006	31.12.2006	ETYJin ihmiskaupan vastainen erityisedustaja
Vaalikausi 2007-2010			
Haatainen, Tuula	11.9.2007	11.9.2007	Helsingin apulaiskaupunginjohtaja
Koskinen, Jari	8.9.2009	8.9.2009	Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin johtokunnan jäsen
Hyssälä, Liisa	18.6.2010	31.7.2010	Kelan pääjohtaja
Vanhanen, Matti	7.9.2010	19.9.2010	Perheyrittäjien liiton toimitusjohtaja
Mäkelä, Jukka	5.10.2010	19.10.2010	Espoon kaupunginjohtaja
Vaalikausi 2011-2014⁹			
Häkämies, Jyri	14.11.2012	16.11.2012	Elinkeinoelämän keskusliiton toimitusjohtaja
Thors, Astrid	4.9.2013	4.9.2013	Etyjin vähemmistövaltuutettu
Katainen, Jyrki	25.6.2014	1.7.2014	EU:n talouskomissaari

⁷ Valtioapäiväjärjestyksen 9 §:n mukaan jos kansanedustaja nimitetään oikeuskansleriksi, lakkaa hänen edustajantoimensa. Edellä olevan perusteella ed. Nikulan edustajantoimi päättyi 13. maaliskuuta 1998. Tässä ei ole siten kyse varsinaisesti edustajantoimesta vapauttamisesta.

⁸ Valtioneuvosto totesi 10. helmikuuta 2000, että ulkoasiainministeri, kansanedustaja Tarja Halonen on hallitusmuodon 23 b §:n 3 momentin nojalla valittu tasavallan presidentiksi 1. maaliskuuta 2000 alkavaksi kuuden vuoden toimikaudeksi. Valtioapäiväjärjestyksen 8 §:n 2 momentin mukaan jos kansanedustaja valitaan tasavallan presidentiksi, lakkaa hänen edustajantoimensa siitä päivästä, jolloin hän ryhtyy presidentin toimeen. Edellä olevan perusteella ed. Halosen edustajantoimi päättyi 29. helmikuuta 2000. Tässä ei ole siten kyse varsinaisesti edustajantoimesta vapauttamisesta.

⁹ PNPTK 71 ja 74/2014 vp: Ed. Lasse Männistö on eduskunnalle osoittamassaan, 2.9.2014 päivätyssä kirjeessä pyytänyt vapautusta edustajantoimesta 8.9.2014 lukien tultuaan nimitetyksi Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen apulaiskaupunginjohtajan sijaiseksi. Ed. Lasse Männistö on 4.9.2014 peruuttanut 2.9.2014 jättämänsä vapautuspyynnön edustajantoimesta

Kiviniemi, Mari	2.9.2014	2.9.2014	OECD:n apulaispääsihteeri
Sinnemäki, Anni	12.12.2014	14.1.2015	Helsingin apulaiskaupunginjohtaja
Vaalikausi 2015-2018			
Carl Haglund	22.6.2016	30.7.2016	Sunshine Kaidi New Energy Groupin varatoimitusjohtaja
Olli Rehn	2.12.2016	31.1.2017	Suomen Pankin johtokunnan jäsen
Paula Lehtomäki ¹⁰	8.2.2017	9.2.2017	Valtiosihteeri (valtioneuvoston kanslia)
Nasima Razmyar	8.6.2017	9.6.2017	Helsingin apulaispormestari
Alexander Stubb	22.6.2017	30.7.2017	Euroopan investointipankin varapääjohtaja
Hanna Mäntylä	28.6.2017	1.7.2017	Euroopan neuvoston sihteeristön erityisneuvonantaja (Special Advisor)
Sanna Lauslahti	14.2.2018	10.4.2018	Lääketeollisuus ry:n toimitusjohtaja
Outi Mäkelä	14.2.2018	5.3.2018	Nurmijärven kunnanjohtaja
Susanna Huovinen	26.4.2018	15.6.2018	Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n toiminnanjohtaja
Eija Nivala ¹¹	20.6.2018	26.6.2018	Ylivieskan kirkkoherra
Vaalikausi 2019-2022			
Jutta Urpilainen	28.11.2019	1.12.2019	Euroopan komission jäsen
Anna-Kaisa Ikonen	7.9.2021	8.9.2021	Tampereen kaupungin pormestari
Juhana Vartiainen	7.9.2021	8.9.2021	Helsingin kaupungin pormestari
Paavo Arhinmäki	7.9.2021	9.9.2021	Helsingin kaupungin apulaispormestari
Vaalikausi 2023-2026			
Sanna Marin	12.9.2023	13.9.2023	Tony Blair Institute for Global Change Strategic Counsellor -tehtävä
Kai Mykkänen	3.12.2024	24.1.2025	Espoon kaupunginjohtaja
Ilmari Nurminen	10.6.2025	12.6.2025	Tampereen pormestari
Annika Saarikko	10.6.2025	7.9.2025	Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) toimitusjohtaja

Lisäksi edustaja Esko Aho pyysi vapautusta täysistuntotyöstä muun syyn vuoksi ajalle 5.9.2000-30.6.2001 osallistuakseen vierailevana luennoitsijana Harvardin yliopiston koulutus- ja tutkimusohjelmiin Yhdysvalloissa. Puhemiesneuvosto puolsi (äänin 9-6) Ahon lupahakemusta ja se hyväksyttiin (25.4.2000) äänestyksen jälkeen (äänin 91-77).

Yhteenveto

Perustuslain 28 §:n 2 momentin säännös on varsin avoin ja jättää eduskunnalle suuren harkintavallan, mutta harkintavaltaa tosiasiaa ohjaa merkittävällä tavalla eduskunnan aiempi käytäntö. Vapautuspyyntöihin on lähtökohtaisesti syytä suhtautua pidättyvästi. Kyseessä on ylimmän valtioelimen jäsenyys, johon on tultu omalla suostumuksella ja äänestäjien antaman luottamuksen varassa. On syytä myös korostaa perustuslain 29 §:n riippumattomuussäännöstä. On suotavaa, että vapautusperusteeksi hyväksytään vain syitä, jotka eivät voi olla juurikaan painostamisen taikka houkuttelun aiheina. Myös vapautuspyyntöön, jonka perusteeksi on esitetty ensisijaisesti vain yksityisiä syitä, tulisi suhtautua pidättyväisesti.¹² On syytä myös lähteä siitä, että jos on olemassa edellytykset PL 28 §:n 4 momentin

¹⁰ ed. Lehtomäki tuli Rehnin sijalle, hän pyysi välittömästi vapautusta edustajantoimestaan

¹¹ed. Nivala tuli Euroopan parlamenttiin siirtyvän Vehkaperän tilalle, Nivala pyysi välittömästi vapautusta edustajantoimestaan

¹² Suomen perustuslaki (731/1999) tuli voimaan 1.3.2000. Uuden perustuslain voimaantulon jälkeen terveydentilan vuoksi eduskunnan työstä vapautusta ovat pyytäneet ja sen myös saaneet Ed. Ossi Korteniemi (4.9.2001) ja Ed. Claes Andersson (9.9.2008).

mukaisesti edustajantoimen lakanneeksi julistamiseen, on myös olemassa PL 28 §:n 2 momentissa tarkoitettu hyväksyttävä syy myöntää edustajalle pyynnöstä vapautus edustajantoimesta.¹³

Käytännön perusteella edustajantoimesta myönnetyn vapautuksen (=eron) perusteina vuosina 1979-2021 ovat olleet merkittävään virkaan nimittäminen tai toimeen siirtyminen. Erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana käytännössä on ollut havaittavissa hienoista laajentumista niiden tehtävien ja toimien osalta joihin edustajantoimesta on vapautettu. Tämä lienee osoitus yhteiskunnassa tapahtuneesta muutoksesta. Vanhemmasta käytännöstä puolestaan löytyy tapauksia, joissa vapautus on myönnetty myös mm. Jokioisten kartanon hoitajaksi (1918), Taivalkosken kirkkoherraksi (1949), Osuustukkukaupan toimitusjohtajaksi (1952), Aamulehden päätoimittajaksi (1956) ja Tarmon toimitusjohtajaksi (1964).

Kuten edellä on todettu, ainakin nimitys korkeaan virkaan tai valinta yhteiskunnallisesti merkittävään tehtävään on viime vuosikymmeninä katsottu hyväksyttäväksi syyksi vapautuksen myöntämiselle. Arvioitaessa viran taikka toimen merkittävyyttä ja vapautuksen hyväksyttävää syytä, arvioinnissa on otettava huomioon erityisesti tehtävän yhteiskunnallinen merkittävyys. Näin ollen mitä tahansa tehtävää ei voida katsoa merkittäväksi. Kaikki vapautuspyynnot on syytä käsitellä erikseen, mutta yhteiskunnallisen merkittävyyden arvioinnissa siirryttäessä korkeaan julkiseen virkaan vaatimus täytyynee helpoiten. Yksityisen sektorin tehtävistä yhteiskunnallista merkittävyyttä liittyy erityisesti johtavaan asemaan erilaisissa etuja valvovissa ja ajavissa organisaatioissa sekä korkeaan asemaan yleishyödyllisissä yhteisöissä. Myös julkiseen merkittävään kansainväliseen tehtävään¹⁴, jolla on kansalliseen yleiseen etuun liittyviä ulottuvuuksia, liittyy useimmiten yhteiskunnallista merkittävyyttä. Edellä mainitut seikat eivät kuitenkaan poissulje sitä, etteikö muihinkin tehtäviin voisi sisältyä yhteiskunnallista merkittävyyttä. Edustajantoimen pysyvyyden näkökulmasta erityisen kriittisesti tulisi suhtautua vaalikauden alussa esitettyihin pyyntöihin.

On syytä huomioida myös muut tavanomaisesta poikkeavat tilanteet, esim. varaedustajan paikalta eduskuntaan kesken kauden tulleen ja vaalien jälkeen työllistyneen edustajan vapautuspyyntöön tulee lähtökohtaisesti suhtautua suopeammin kuin vaalikauden alusta saakka edustajantointa hoitaneen pyyntöön. Vapautuspyyntöä arvioitaessa myös viran tai toimen pysyvyyteen on syytä kiinnittää huomiota, sijaisuuksiin taikka määräaikaishuuksiin tulisi lähtökohtaisesti suhtautua pidättyväisesti.

Lähimenneisyydessä on kaksi tapausta, joissa vapautusta ei ole myönnetty. Edustaja Stenius-Kaukosen vapautuspyynnön perusteina olivat edustajan käsitys politiikan moraalisesta rappiosta ja hänen arvionsa mahdollisuuksistaan harjoittaa edustajantointaan. Puhemiesneuvosto totesi, että ed. Stenius-Kaukosella, joka on ollut eduskunnan jäsen vuodesta 1975 lähtien, on pitkäaikaista kokemusperäistä tietoa siitä, miten eduskunta työskentelee, miten hallituksen ja eduskunnan välinen vuorovaikutus toimii ja millainen on ylipäättään suomalaisen poliittisen järjestelmän sisältö. Kun ed. Stenius-Kaukosen anomus perustuu vain hänen henkilökohtaiseen käsitykseensä politiikan moraalisesta rappiosta ja hänen omaan arvioonsa mahdollisuuksistaan hoitaa edustajantointaan nykyisissä oloissa, puhemiesneuvoston mielestä edustaja ei ollut esittänyt VJ 10 §:ssä tarkoitettua hyväksyttävää syytä eronpyyntönsä tueksi.

Edustaja Laukkanen puolestaan totesi, että hän on lopettanut kaiken poliittisen toiminnan ja ettei enää tulisi puhumaan eduskunnassa. Myös tässä tapauksessa puhemiesneuvosto katsoi, ettei edustaja ollut esittänyt VJ 10 §:ssä tarkoitettua hyväksyttävää syytä eronpyyntönsä tueksi ja ehdotti anomuksen hylkäämistä.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksyttiin täysistunnossa sekä edustaja Stenius-Kaukosen että edustaja Laukkanen tapauksissa äänestyksen jälkeen.

On kuitenkin edelleen syytä korostaa, että perustuslain 28 §:n 2 momentin säännös on varsin avoin ja jättää eduskunnalle laajan harkintavallan ”hyväksyttävän syyn” tulkitsemisen osalta.

¹³ Hidén, Mikael: Kansanedustajan edustajantoimen pysyvyydestä. Juhlajulkaisu Pekka Hallberg 1944–12/6–2004. Helsinki 2004, s. 63–77.

¹⁴ esimerkiksi toiminta YK:n, ETYJ:n taikka niihin verrattavan kansainvälisen järjestön tai yhteisön vaativissa tehtävissä